

Vážená paní
Adéla Faladová

Min. kultury České republiky

Maltézské nám. 471/1
Praha 1

**Stanovisko spolku Wikimedia Česká republika
k návrhu směrnice
Autorské právo na jednotném digitálním trhu
(dále jen Směrnice)**

Úvod

Hnutí Wikimedia zastupuje celosvětové úsilí o ochranu a zpřístupnění našeho kulturního dědictví a jeho šíření prostřednictvím sítě Internet. Přestože technologie, které se rozšířily v posledních letech nám otevřely možnost pro unikátní vzestup přeshraniční spolupráce, legislativní překážky nám i nadále znemožňují šířit obsah i uvnitř Evropské unie. Návrh Směrnice, který by mohl tuto problematiku adresovat, se jí však zabývá jen velmi málo. Schází v něm konkrétní kroky, které byly v některých minulých verzích dokumentu navrženy. Přesněji se jedná o vypuštění textů, které definují právo na svobodu panoramatu, ochranu volných děl a právo na remixování děl. Namísto nich se v návrhu objevily nové prvky, které chrání zájmy vydavatelů a jiných komerčních subjektů a které komplikují možnost dobrovolnické tvorby a online spolupráce na vytváření nového obsahu, který by mohl být přínosný pro všechny. Věříme, že několik následujících úprav by dokázalo posunout aktuální návrh Směrnice rozhodným způsobem kupředu a vyřešit problematiku přeshraniční spolupráce.

1. Chybějící článek – Svoboda panoramatu

Svoboda panoramatu má rozhodující význam jednak pro svobodu projevu, a jednak pro přístup ke vzdělání v Evropě. Wikipedie vznikla jako projekt, který píše sami uživatelé, a který slouží k svobodnému vzdělávání. Články na Wikipedii jsou ilustrovány fotografiemi dobrovolníků, a tyto fotografie jsou pořizovány ve veřejném prostoru. Současná nepovinná výjimka v oblasti svobody panoramatu byla navíc implementována v řadě členských států Evropské unie různým způsobem. Každá země má jinak regulováno, co se smí fotografovat a sdílet, a co ne. Ve výsledku se tak profesionální dokumentaristé nebo turisté mohou jen stěží orientovat v tom, zda-li mohou ve veřejném prostoru v té či oné zemi bez problémů fotografovat, natáčet a výsledky své práce sdílet prostřednictvím sítě Internet, či nikoliv.

Evropská komise iniciovala konzultaci na téma Svobody panoramatu. Dle výsledků uvedené konzultace vyjádřili spotřebitelé, instituce, poskytovatelé služeb, profesionální fotografové a architekti názor, že zavedení povinné výjimky by mělo na jejich dokumentační činnost pozitivní dopad.

Vzhledem k významu této výjimky – který již potvrdila sama Evropská komise – a vzhledem k politickému klimatu v Evropském parlamentu a Evropské radě a současným omezením způsobeným částečnou implementací výjimky, doporučuje Wikimedia Česká republika důrazné přijetí povinné výjimky v oblasti Svobody panoramatu pro návrh Směrnice pro všechny členské země. Tento krok je základním předpokladem, nezbytným k tomu, aby byl právní rámec kompatibilní jak s digitálním prostředím, tak i s každodenním životem. Nedávno přijaté výjimky na

národní úrovni v Belgii a ve Francii mohou být jen stěží prvními vlaštovkami skutečné harmonizace v této oblasti, neboť se týkají pouze dvou zemí.

2. článek 5. – Ochrana kulturního dědictví.

Již více než deset let spolupracují dobrovolníci hnutí Wikimedia s kulturními institucemi řady zemí na digitalizaci jejich bohatství a jeho zpřístupnění pro široké masy lidí. Různé národní organizace hnutí Wikimedia spolupracovaly se Spolkovým archivem v Německu, Spolkovým úřadem pro ochranu památek (Bundesdenkmalamt) v Rakousku, Rijksmuseum v Nizozemsku, Národním muzeem ve Varšavě a v Národním námořním muzeem ve Švédsku. V České republice spolupracuje spolek Wikimedia Česká republika například s Národním památkovým ústavem.

V průběhu let se vyvstaly otázky, týkající se legálnosti masové digitalizace jednotlivých děl. Instituce, občanská společnosti i jednotliví dobrovolníci jsou znepokojeni údajnými nároky na autorská práva jednotlivých prací, která by nyní již měla spadat do kategorie volných děl. Již několikrát se stalo, že právní zástupci jednotlivých autorů, nebo jejich dědiců, označily díla, kde autorskoprávní ochrana již vypršela, za stále chráněná, a žádali jejich odstranění a dojednání licenčních podmínek. Přestože řada kulturního bohatství Evropy je stará několik set let, kulturní instituce i nadále přidávají upozornění o autorském právu jejich skenů, čímž je řadě obyvatel kontinentu znemožňován přístup k jejich kulturnímu bohatství prostřednictvím sítě Internet. V některých případech se dané nároky ze strany právních zástupců údajných držitelů práv již blíží záměrům, které mají co do legálnosti daleko a jsou založené na prosté atmosféře strachu.

Spolek Wikimedia Česká republika navrhuje posílit pozici institutu volného díla v navrhované "Směrnici", a to proto, aby se jak dobrovolníci, tak i kulturní instituce dokázali bez obav věnovat tomu, co je je těší a co je předmětem jejich práce. Toho lze dosáhnout jednoduchým principem – potvrdit, že jakmile je autorsky chráněné dílo jednou uvolněno jako dílo volné, nelze si na něj nárokovat autorská práva, a nelze si rovněž nárokovat autorská práva na jeho dvojrozměrné digitální reprodukce, tj. jednotlivé skeny.

3. článek 3. – text- a datamining

Projekty hnutí Wikimedia, mezi které patří Wikipedie, ale také i Wikidata, široce využívají současné technologie automatizovaného získávání i zpracování dat online. Naši dobrovolníci zpracovávají, shromažďují, třídí a zpřístupňují velká množství dat, která umožňují nové možnosti ve vzdělávání. Například jsou takto užívána data národních statistických úřadů, která jsou díky nástrojům našich dobrovolníků atraktivně vizualizována. Lze také snadno hledat údaje o jednotlivých obcích v celé Evropské unii. Kromě našich projektů poté datamining využívají i jiná hnutí a spolky, které provozují vlastní webové projekty. Příkladem může být např. PubMed, který se zabývá přesným popisem nemocí a doporučenými metodami jejich léčby.

Návrh, který představila Evropská komise, umožňuje automatické vyhledávání a analyzování dat pouze výzkumným institucím, mezi které hnutí Wikimedia a jeho jednotlivé národní organizace nepatří. Bude-li současný návrh přijat, budeme moci pouze zpracovávat ta data, která se nám podaří licenčně ošetřit, a to i když zdrojové databáze a údaje budou dostupné online pro všechny.

Návrh v článku č. 3, který se týká text- a dataminingu, odstraní dobrovolníky z Wikipedie od možnosti shromažďovat data z většiny výzkumných publikací a výzkumných databází. Kromě toho bude mít negativní dopad například i pro novináře, kteří prostřednictvím datových analýz tvoří investigativní žurnalistiku. Rovněž poškodí i četné evropské start-upy, pro které bude získávání licencí na datové sady nepřekonatelnou bariérou, vzhledem k jejich omezeným rozpočtům.

4. článek 13. a recitál 38 – Užívání obsahu poskytovateli služeb informační společnosti

Online platformy, které nediskriminují uživatele, jsou pro šíření obsahu a znalostí prostřednictvím Wikipedie klíčové. Na projektech hnutí Wikimedia, jako je například Wikipedie, dochází k stovkám editací za minutu ve všech jazycích světa. Od vzniku Wikipedie v roce 2001 již učinili dobrovolníci několik miliard úprav. Přes to však je počet případů porušení autorských práv na Wikipedii překvapivě nízký. Navrhovaný text Směrnice nicméně posouvá hostované služby, mezi které Wikipedie patří, směrem k vyšší míře nezbytnosti kontrolovat obsah ve snaze hledání možných případů porušení práv. Pokud by však mělo dojít k jisté úpravě v tomto směru, měla by směřovat především směrem k svobodě vyjadřování, než restrikcí.

Wikipedie, stejně jako jiné kolaborativní projekty, má totiž dlouhodobě dobře fungující mechanismus, jak se vypořádávat s texty a mediálními soubory, které by mohly porušovat autorská práva. Proto se domníváme, že není fér, aby Směrnice implicitně vyžadovala, že online služby musí nabízet v každém případě pouze a jen legální obsah. Současný návrh textu nedává žádnou jistotu, že bude Wikipedie uchráněna jakéhokoliv automatizovaného skenování, které by mohlo být zavedeno za účelem hledání nelegálně vkládaného obsahu. Rádi bychom proto uvítali výjimku, která by se zaměřila na projekty tvořené samotnými uživateli Internetu, a které obsahují jen zanebatelné množství obsahu, vkládaného v rozporu s autorským právem. Namísto toho proto navrhuje jasná a přímá pravidla pro oznamování a odstraňování (notice-and action) závadného obsahu.

V tomto směru je Směrnice o elektronickém obchodu klíčovým dokumentem, který definuje ochranu před osobní odpovědností zprostředkovatele služeb. Taková situace umožňuje bezproblémové fungování webu a díky ní může hnutí Wikimedia hostovat Wikipedii a další projekty svobodného vzdělávání. Pokud zákonné podmínky takový stav nadále nebudou umožňovat, mnohé internetové stránky nebudou moci uveřejňovat příspěvky jednotlivých uživatelů sítě Internet. Proto jsme velmi znepokojeni recitálem/důvodem č. 38, které navrhuje změnu Směrnice o elektronickém obchodu, aniž by její komplexní úprava byla vůbec otevřena. Jedná se o velmi zpochybnitelný legislativní přístup, který může ohrozit základní principy fungování sítě Internet, jak bylo uvedeno výše. Spolek Wikimedia Česká republika proto navrhuje, aby byla navrhovaná pasáž vyškrtána. Pokud by byl tento návrh přijat, resp. pokud by existoval již dříve, nemohla by sama Wikipedie jako internetová encyklopedie v minulosti vzniknout. Přijetí tohoto návrhu by naopak mohlo posílit různé autoritativní tendence v některých evropských státech, ohrozit otevřenost Internetu obecně a pošlapat hodnoty, na kterých jsou projekty hnutí Wikimedia založeny.

5. článek 11 – Ochrana tištěných publikací a jejich digitálního užití

Evropská komise nezohlednila rizika, která vyplývají ze zavedení nové ochrany pro vydavatele tištěných publikací. Každá vytištěná publikace by měla mít novou ochranu v délce trvání 20 let od doby vydání.

Byl nám představen scénář, že pouze služby, které agregují obsah budou muset řešit problematiku licencí a placení poplatků vydavatelům tištěných publikací. A to i tehdy, budou-li užívat pouze části uvedených textů. Přestože Wikipedie a další projekty hnutí Wikimedia nejsou službou, která agreguje obsah vytvářený vydavatelé tištěných publikací, naši dobrovolníci často používají novinové a jiné publicistické články k doložení tvrzení v článcích internetové encyklopedie.

Návrh Evropské komise by mohl umožnit situaci, kdy by Wikipedie a další projekty hnutí Wikimedia mohli z důvodu výše uvedeného spadat do skupiny služeb, které agregují obsah. V takovém případě by pro projekty hnutí Wikimedia bylo velmi náročné až téměř nemožné zjistit, jaká suma by měla být placena vydavatelům tištěných publikací. V konečném důsledku by pak

odkazování na zpravodajské a publicistické články muselo být podstatně omezeno, což by ohrozilo kvalitu doložitelnosti informací na Wikipedii, což by vedlo k podstatnému snížení její kvality.

S pozdravy

Jan Loužek

Wikimedia Česká republika
místopředseda